

KARTA EVIDENCYJNA ZABYTKU NIERUCHOMEGO
NIEWPISANEGO DO REJESTRU ZABYTKÓW

1. Nazwa
Obszar obserwacji archeologicznej średniowiecznego miasta z rynkiem, historycznymi szlakami i przedmieściami przy rzece Włodzicy w tym ochrony archeologicznej terenu zamku

2. Czas powstania
2 połowa XIII-początek XIV w.

3. Miejscowość

N O W A R U D A

4. Adres (ulica, nr posesji).

Obszar miasta wraz z historycznymi szlakami i przedmieściami

5. Przynależność administracyjna

województwo DOLNOŚLĄSKIE

powiat KŁODZKI

Gmina N O W A R U D A

6. Współrzędne geograficzne

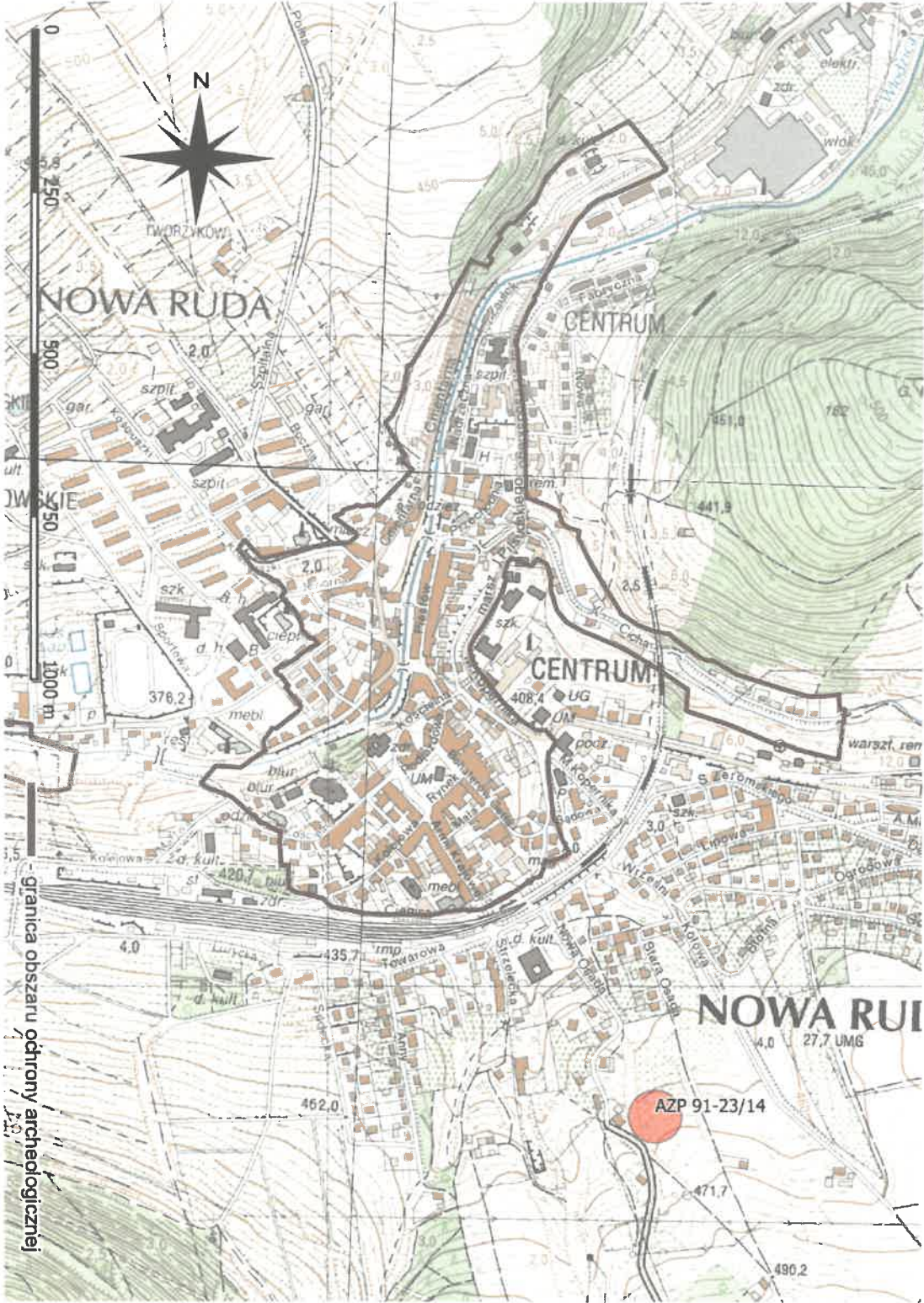
N: 50°34'46.61" E: 16°30'02.00"

7. Użytkowanie obecne.

mieszkalne
usługowe
przemysłowe

8. Stan zachowania.

4

10. Istniejące zagrożenia, najpilniejsze postulaty konserwatorskie.

Nazwy: Newwen, Neurod, Nowinrade, Newenrode, Nven, Neurade, Neurode,

Historia: Przyjmuje się, że miasto zostało założone na surowym korzeniu w 2 poł. XIII w. Prawa miejskie miało otrzymać w 1336 r. Odnowiono je w 1434 r. Kościół wymieniany w 1337 r. Do 1352 r. w dobrach Wusthubów, po czym odsprzedane rodzinie von Dorn. W 1360 r. wymieniani są tkacze wełny – przez stulecia kluczowi dla rozwoju miasta. Z końca XIV w. znana jest szkoła parafialna. Na przełomie XIV/XV w. były tu cechy sukienników i szewców. W X w. istniało sędziostwo. Miasto nie było ufortyfikowane. 1428 r. plądrują i palą je husyci. Po odbudowie, w 1442 r. miasto miało 78 domów i 500 mieszkańców. Zajmowało jedynie dolinę Włodzicy. Wytyczono górne miasto z rynkiem. 1472 stało się ono własnością von Stillfrieda. 1476 istniał już samorząd miejski. 1478 powstają pierwsze folusze i kopalnie węgla. Starsza, dolna część miasta stała się dzielnicą przemysłową z foluszami, fabrykami i warsztatami. 1498 wzniesiono nową farę w górnym mieście. W wojnie 30-letniej miasto straciło 40% mieszkańców i 35-40% budynków. W 1633 r. wybuchła zaraza. W 1748 r. żyło tu 355 mieszczan. 1781 założono kopalnię „Ruben”. Powstała Kolno i następne osady górnicze. 1782 - nowe praw miejskie, dają dużą autonomię. 1787 było w Nowej Rudzie 348 domów, 3 kościoły, kaplica z pustelnią, plebanie, szkoła, ratusz, szpital, 2 gospody, młyn wodny, 2 folusze, manufaktura sukiennicza, wspomniano o 3 bramach miejskich i małych murach. Mieszkano tu 260 majstrów i 260 czeladników sukiennictwa oraz ponad 150 innych rzemieślników. 1804 miasto nabywa von Magnis, który inwestuje w wydobycie węgla, co przyczynia się do szybkiego rozwoju. W XIX w. częste były bunty ludności na tle płacowym (przemiany gospodarcze). Pod koniec stulecia duże znaczenie ma turystyka. 1879 doprowadzono kolej z Kłodzka.

Istniejące zagrożenia: inwestycje wymagające prac ziemnych.

Postulaty konserwatorskie:

Przed uzyskaniem pozwolenia na budowę zamierzenia inwestycyjne należy uzgodnić z WKZ. Podczas prac ziemnych obowiązują wymóg przeprowadzenia badań archeologicznych po uzyskaniu decyzji WKZ.

Źródła:

- Słownik geografii turystycznej Sudetów, t. 11, Góry Sowie, Wzgórza Włodzickie, M. Staff [red.], Wrocław 1995 (2015), wydawnictwo I-Bis;
- Gmina Nowa Ruda pow. Kłodzki studium środowiska kulturowego, praca zbiorowa, ROBIDZ, Wrocław 2005,
- Volkmar F., Hohaus W., Geschichtsquellen der Grafschaft Glatz 1-5, Habelschwerdt 1883–1891,
- grafiki F.B. Wernera wg Otto Pompejus, w Album der Grafschaft Glatz, oder Abbildungen der Städte, Kirchen..., Pompejus Otto, Glatz 1862.
- Meißischblatt 1:25000, arkusz 5465 (3189) Nourode, 1883 r., 1937 r.
- Meißischblatt 1:25000, arkusz 5464 (3188) Wünschelburg, 1883 r.

11. Adnotacje o inspekcjach, informacje o zmianach (daty, imiona i nazwiska wypełniających)

12. Opracowanie karty ewidencyjnej (autor, data i podpis)

listopad 2020r.

Iwona Solisz

Damian Chamski

Maciej Krzywka